

A HARCSA TIBORNÉ HORNYÁK KATALIN alapította martonvásári ÓVODATÖRTÉNETI MÚZEUM

1802. november 25-én gróf Széchenyi Ferenc kéziratos és nyomtatott művekből álló könyvtárának, érem, térkép és címer gyűjteményeinek adományozásával alapította meg hazánk egyik legfontosabb közintézményét a Magyar Nemzeti Múzeumot, benne - mai nevén - az Országos Széchenyi Könyvtárral.

193 év múltán.1995. november 24-én, az Óvodatörténeti Múzeum martonvásári megnyitásának napján, Harcsa Tiborné Hornyák Katalin ismerte Széchenyi Ferenc alapító okiratát - azonosulva annak szellemével - az alábbi nyilatkozatot tette:” a magyar kisdedovás történet dokumentumait: szemléltető, foglalkoztató eszközeit, fotóit, muzeális szakkönyveit, folyóiratait, kézikönyvtárát, textil dolgait, bútorait, gyermekjátékait, melyeket 16 év során nagy fáradtsággal, gonddal gyűjtöttem és jelentős kiadásokkal szereztem meg, melyet 1990-ben kiállítás keretében Nyíregyházán mutattam be - Martonvásárra költöttem, hogy e méltó helyen, ahol Brunsvik Teréz szellemisségét nagy tisztelettel őrzik – elhelyezve azt szeretett hazámnak adományozzam, hogy az a magyar óvodatörténet és óvodapedagógus társadalom s az egész nemzet közhasznára szentelődjék, melyre mindig törekedtem magam is.”

Az Óvodatörténeti Múzeum gyűjteménye egyedülálló a világban, hiszen a nagy óvodapedagógusok /Pestalozzi, Fröbel, Montessori / munkásságát lakó- vagy alkotóházaikban berendezett kiállítások ugyan ismertetik, de nélkülözik a kisdedovó intézmények történeti fejlődésének bemutatását. A martonvásári múzeumban a kisdedovás történetét, Brunsvik Teréz Budán, a Mikó utcában 1828-ban ,megnyitott első óvodájától az 1960-as évekig megismerhetjük. „A nevelés teremti az embert, s az ember a hazát” – volt Brunsvik Teréz jelmondata. Azt azonban, hogy ez a nevelés – korról korra - milyen embert akart „teremteni” hűségesen közvetítik az óvodai eszköztárak. Amikor 1948-tól a hazafias, keresztény erkölcsi nevelést a szocialista embertípusé, a hazaszeretetét pedig a nemzetköziség dicsőítése váltja fel, megsemmisítésre ítélik a korábbi eszközöket, képeket, betiltják az új szellemtől idegen verseket, meséket, énekeket. „A múltat végkép eltörölni” jelszava alatt az angyalos, koronás címtábláktól a szemléltető képtáblákon át a verseskönyvekig a kisebb óvodák udvarán el kellett égetni az óvodai múlt emlékeit. Így valóságos kincskereséssel ért fel az 1948 előtti berendezések, tantáblák, játékok felkutatása, megtalálása. Azt a hatalmas munkát, amelyet Harcsa Tiborné, nyugdíjba vonulását követően - férje segítségével - éppen negyedszázada, 1987-ben kezdhetett el, évről évre jelentős gyűjtemény gyarapodás jellemezte.

1990 november 23-án Nyíregyházán, egy óvoda épület lakatlan szolgálati lakásában, megnyílt az Óvodamúzeum. 1995-ben a nyíregyházi önkormányzat a minimális fenntartási költségeket sem vállalja, s ez a gyűjtemény áttelepítéséhez vezet. A legméltóbb helyre, Martonvásárra költözött, a Brunsvik család kastélyának parkjába, ahol a Magyar Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Kutatóintézete biztosítja a múzeum számára a Brunsvik–kastély kertjében álló faházat és annak üzemeltetési költségeit, Martonvásár Önkormányzata pedig a személyi kiadásokat. A megnyitó napján 1995. november 24-én írják alá az adományozó levelet. Abban a múzeum végleges helyként a Brunsvik Teréz unokaöccse, gróf Brunsvik Géza 1883-ban építtette Gyermekkert műemléképületét jelölik meg. Bár az új óvoda megépülésével, ez a történeti becsű épület megüresedett, s a múzeum is régen kinőtte gyűjteményeivel a kis faházat, az egykori Gyermekkert birtokosa a martonvásári Római Katolikus Egyházközség nincs abban az anyagi helyzetben, hogy nagylelkűen az Óvodamúzeumnak ajándékozza.

Harcsa Tiborné az adományozó nyilatkozat 7. pontjában írja: „Legyen szabad kérnem, hogy halálom után az ÓVODAMÚZEUM végleges helyén – a műemlék óvodában – a falra egy tábla helyeztessék a következő felirattal: Az Óvodamúzeum Harcsáné Kati óvónő által gyűjtött anyagból alapított s lett a magyar nemzeté 1995-ben, minden óvónő okulására, a nemzeti és szakmai múlt őrzésére és megbecsülésére buzdítva.”

Harcsa Tiborné Kati óvónőnek ez sikerült. Életéről és munkásságáról már diplomamunka is született. Szerzőjének Schaffer Lászlónének így összegezte óvónői hitvallását: „a kisgyermekhez mindig bizonyos alázattal ugyanakkor emelkedettséggel a mindig kellő határozottsággal kell odafordulni. A humornak naponta jelen kell lenni, mert különben elsivárosodik és kiszárad a gyermeki lélek. Családban, óvodában a szeretet légkörének olyan sűrűnek kell lenni, mint az áthatolhatatlan ködnek, s büntetés hátterében is ott kell lennie. Nevelés nincs elismerés, elmarasztalás, dicséret és ritka megérdemelt jutalmazások, érzelmi megnyilvánulások és jó példa, erkölcsi alapozás nélkül. Gyermekeinkre nem szakítani kell az időt, de még nem is áldozni, mert abban valami mártírság is rejlik, hanem szentelni kell az időt.”

A Magyar Örökség-díj átadásával a Bíráló Bizottság kifejezte elismerését az Óvodatörténeti Múzeum gyűjteményéért és alapítójának Harcsa Tibornénak azért, hogy életét a közel 200 éves magyar kiseddóvás tárgyi és szellemi hagyatékának megmentésére, megőrzésére és bemutatására szentelte. Abból a nagy népesedési apályból, amelyben vagyunk, kijutnunk csak mélyen gyermekszerető társadalommal és olyan kiseddóvással lehet, amelyről a martonvásári Óvodatörténeti Múzeum gyűjteményei és kiállítása tanúskodnak és tanítanak.

Kovács Gergelyné